

SUN'IY INTELEKTNING BUXGALTERIYA HISOBIGA KIRIB KELISHI VA EVOLUTSIYASI.

Po'latov X.U. – SamISI katta o'qituvchi
Yangiboyev S.A. – SamISI talaba

Annotatsiya: maqolada hozirgi davrda sun'iy intellekt texnologiyalarining buxgalteriya hisobiga ta'siri va sun'iy intellekt texnologiyasi qay darajada ahamiyatli ekanligi yoritilgan. Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish va sun'iy intellekt (AI) bilan buxgalter faoliyatlarining o'xshash va farqli tomonlari yoritildi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, buxgalteriya hisobi, texnologiyalar, kamchiliklari, afzalliklari, AI, buxgalter, avtomatlashtirish,

Аннотация: в статье описано влияние технологий искусственного интеллекта на бухгалтерский учет и значение технологии искусственного интеллекта. Были выделены сходства и различия между автоматизацией бухгалтерского учета и искусственным интеллектом (ИИ) и бухгалтерской деятельностью.

Ключевые слова: искусственный интеллект, бухгалтерский учет, технологии, недостатки, преимущества, ИИ, бухгалтер, автоматизация,

Abstract: the article describes the impact of artificial intelligence technologies on accounting and the importance of artificial intelligence technology. The similarities and differences between bookkeeping automation and artificial intelligence (AI) and accountant activities were highlighted.

Keywords: artificial intelligence, accounting, technologies, disadvantages, advantages, AI, accountant, automation,

Kirish. Sun'iy intellekt - [insonlar](#) yoki [hayvonlar](#) tomonidan ko'rsatiladigan tabiiy ongdan farqli qilib [mashinalar](#) tomonidan ko'rsatiladigan onmdir. Sun'iy intellekt 1956-yilda akademik intizom sifatida asos solingan. Soha ko'p optimizm davrlarini bosib o'tgan, keyinchalik umid va mablag' yo'qotildi, ammo 2012-yildan keyin chuqur o'rganish barcha oldingi sun'iy intellekt usullaridan oshib ketganidan so'ng, moliyalashtirish va qiziqishda katta o'sish kuzatildi. Sun'iy intellekt tadqiqotining turli kichik sohalari ma'lum maqsadlar va muayyan vositalardan foydalanishga qaratilgan. Sun'iy intellekt tadqiqotlarining an'anaviy maqsadlariga fikrlash, bilimlarni taqdim etish, rejalashtirish, o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, idrok etish va robototexnikani qo'llab-quvvatlash kiradi. Sun'iy intellekt o'z ta'sirini o'tkazmagan sanoat mavjud emas. U hamma narsani hal qilishga deyarli yordam bermoqda, ko'z kasalligi, terrorizm va boshqalar. Shuningdek, sun'iy intellekt iste'molchilar tajribasiga tobora ko'proq kirib borishi bilan xarid qilish odatlari va brendlarga ta'sir ko'rsatishi mumkinligi ta'kidlanmoqda. Buxgalteriya hisobi ham sun'iy intellektning ta'sirini istisno qilinmaydi. Darhaqiqat, bu sun'iy intellektga eng ko'p ta'sir qiladigan sohalardan biri bo'lib, u auditorlik va boshqa oddiy vazifalarni bajarishga qodir. Sun'iy

intellekt rivojlanishi va buxgalteriya hisobidagi evolutsiyasi yaqin kelajakdagi buxgalter kasbini butunlay yo'q qiladimi? Umid qilamizki yo'q! Lekin buxgalteriya hisobi yuzma-yuz kasb deb hisoblanadi. Buxgalteriya xizmatining mijozlari hozirgi davrda aqlli texnologiyalardan farqli o'laroq odamlarga ko'proq ishonishadi, chunki sun'iy intellektlar bexosdan zarar ko'rishi, ya'ni virusga uchrashi, ishga yaroqsizga holga keltirilishi, hackerlar tomonidan buzib o'z nazoratiga olishi mumkin. Buning natijasida ma'lumotlar o'g'irlanishi, yo'q qilinishi mumkin. Buxgalterlar esa odam sifatida ma'lumotlarni ma'lum qismini o'z miyasida saqlashi, tajriba va bilimi asosida har qanday holatda ishlay oladi. Buxgalteriya hisobida vujudga keladigan muammolarni sun'iy intellekt hisobga olmasdan xato natijalar berishi mumkin. Ammo boshqa buxgalterlar bilan raqobatbardoshlikda faoliyat yuritish uchun sun'iy intellekt texnologiyasidan foydalanishdan qochishning iloji yo'q. Sun'iy intellekt texnologiyasining tezligi, samaradorligi va aniqligini yengish qiyin. Hozirgi davrda buxgalterlar yangi sun'iy intellekt texnologiyasini o'zlashtirish va undan maksimal darajada foydalanishni o'rganish orqali buxgalteriya hisobidagi kamchiliklar bartaraf qilish mumkin

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. ICAEW qog'ozi "Sun'iy aql va buxgalteriya kelajagi" o'z sonida "Sun'iy intellekt hozirgi paytda odamlar tomonidan amalga oshirilayotgan qarorlarni qabul qilish vazifalarini tobora ko'proq o'z zimmasiga olayotganligi sababli, sun'iy intellekt yanada tubdan o'zgarishlarga imkoniyat yaratadi" deb yozadi. Bunday misol, soliqni maksimal darajada samaradorligini oshirish uchun guruhni global tuzish uchun sun'iy intellektdan foydalanishi mumkin. Sun'iy intellekt ushbu turdagi yuqori darajadagi vazifalarni qo'llab-quvvatlaydi va kelajakda o'z zimmasiga olishi mumkin. Amazon bosh direktori Jyeff Bezos aytganidek: "Asosan, dunyoda mashinani o'rganish bilan yaxshilanmaydigan bironta institut yo'q". Daniya kompaniyasi bilan sun'iy intellekt tomonidan qabul qilingan qarorlarga ko'proq ishonch bildirilishini allaqachon ko'rib turibmiz, a2i benzinli nasos stantsiyalaridagi narxlarni tartibga solishga yordam berganligi yaqqol misoldir. Aynan shu tezkorlik va murakkab muammolarni hal qilish qobiliyati sun'iy intellektni qaror qabul qilishda juda mohir qiladi. . The Financial Times matbuoti bu masalada o'z izohini berib o'tgandi: "Yaxshi texnologiya, auditoriya ishlarining sifatini inson tomonidan ilgari surilganidan ko'ra tezroq va potentsial aniqroq bajarishi mumkin. Shuningdek, u katta hajmdagi ma'lumotlarni baholashi va yangi tushunchalarni yaratishi mumkin ». Ammo, sun'iy intellektning ta'siri ancha uzoqroq bo'lishi mumkin.

Bu borada ko'plab universitetlar o'zlarining hisob kitob dasturlariga IT va ma'lumotlar bazasini tashkil qilish va boshqarish kurslarini kiritmoqdalar. Yoshlar universitetni bitirishgach, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirilgan buxgalteriya hisobiga tayyor ko'nikma va bilimlarga ega holda kirib kelishlari mumkin. Buxgalterlar o'zlariga zarur IT bilimlarini seminarlarda qatnashish, o'z-o'zini o'rganish onlayn dasturlaridan foydalanish yoki kollej darajasidagi kurslarga borish orqali bilim olishlariga sharoitlar yaratilmoqda.

1-rasm. Sun'iy intellektning buxgalteriya hisobiga ta'siri.

Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish uchun hozirda juda ko'plab turli xil dasturlash ishlab chiqilmoqda va bu dasturiy mahsulotlar anchagina rivojlanib bormoqda. Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish korxonalar haqida qaror chiqaruvchi va qarorlar qabul qiluvchi rahbar, menejerlar uchun juda foydali texnologiya hisoblanadi. Sun'iy intellekt ma'lumotlarni kiritish, tranzaksiyalarni moslashtirish va hisobot yaratish kabi takrorlanuvchi va ko'p vaqt talab qiluvchi vazifalarni avtomatlashtirishi mumkin, bu esa buxgalterlarga ko'proq strategik va tahliliy faoliyatga e'tibor qaratish imkonini beradi. Bulardan tashqari sun'iy intellekt texnologiyalardan foydalanishning yana quyidagi afzalliklari ham bor: katta hajmdagi ma'lumotlarni tezda qayta ishlashidir. Sun'iy intellekt algoritmlari katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni aniqlik bilan tahlil qilishi mumkin, bu hisob-kitoblar va ma'lumotlarni qayta ishlashda inson xatosi ehtimolini kamaytiradi. Yana u moliyaviy tranzaksiyalardagi naqsh va anomaliyalarni aniqlay oladi, bu potentsial firibgarlik yoki shubhali faoliyatni an'anaviy usullarga qaraganda samaraliroq aniqlashga yordam beradi. Buxgalteriya dagi bu texnologiyalar moliyaviy tranzaksiyalardagi naqsh va anomaliyalarni aniqlay oladi, bu potentsial firibgarlik yoki shubhali faoliyatni an'anaviy usullarga qaraganda samaraliroq aniqlashga yordam beradi.

Sun'iy intellekt (AI) buxgalteriya hisobi sohasida ko'plab afzalliklarni taqdim etsa-da, ba'zi bir kamchiliklarni ham hisobga olish kerak:

- Asosiy tashvishlardan biri shundaki, AI hozirda odamlar tomonidan bajariladigan ba'zi buxgalteriya vazifalarini almashtirishi mumkin. Bu ba'zi buxgalteriya mutaxassislari uchun ish joyini almashtirish va ishsizlikka olib kelishi mumkin.
- AI tizimlari odatda mavjud ma'lumotlar va algoritmlar asosida dasturlashtirilgan bo'lib, ular har doim ham odamlar taqdim eta oladigan murakkab

qarorlar yoki axloqiy fikrlarni hisobga olmasligi mumkin. Bu esa, buxgalterlar taklif qila oladigan nozik mulohazalar va tanqidiy fikrlashdan mahrum bo'lgan qarorlarga olib kelishi mumkin.

- Buxgalteriya hisobidagi sun'iy intellekt aniq va yuqori sifatli ma'lumotlarga tayanadi. Ma'lumotlar kiritilishi noto'g'ri yoki to'liq bo'lmasa, bu noto'g'ri yoki noto'g'ri natijalarga olib kelishi mumkin. Ma'lumotlar yaxlitligini ta'minlash va ma'lumotlar sifatini ta'minlash sun'iy intellektga asoslangan buxgalteriya tizimlarida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

- AIdan foydalanish katta miqdordagi nozik moliyaviy ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Bu ma'lumotlar xavfsizligi, maxfiylik va ma'lumotlarning buzilishi yoki noto'g'ri foydalanish ehtimoli haqida tashvish uyg'otadi. Moliyaviy ma'lumotlarning maxfiyligi va yaxlitligini himoya qilish uchun tegishli himoya choralari va protokollar mavjud bo'lishi kerak.

- Xarajatlar va amalga oshirish muammolari: Buxgalteriya hisobiga AI tizimlarini joriy etish qimmat va vaqt talab qilishi mumkin. Bu texnologik infratuzilmaga sarmoya kiritish, xodimlarni o'qitish va doimiy ta'mirlashni talab qiladi. Kichik bizneslar sun'iy intellekt yechimlarini topish va qabul qilishda muammolarga duch kelishi mumkin, bu esa ularning potentsial imtiyozlardan foydalanish imkoniyatini cheklaydi.

Xulosa va takliflar. Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish hozirgi zamon talabi hisoblanib, o'zining kamchiliklari va afzalliklariga egadir. Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish orqali buxgalteriya hisobi sifati va tezkorligi oshadi. Buxgalterlar hozirda sun'iy intellekt haqidagi so'nggi yangiliklardan xabardor bo'lishlari, buxgalteriya hisobidagi yangi atamalar va yangiliklardan xulosa olishi muhimdir. Bularni buxgalterlar o'zining ish kuniga odat sifatida kiritishi ish joylarini saqlab qolishlariga, mijozlarga manfaatli xizmatlarni ko'rsatish imkoniyatini beradi. Buxgalteriya hisobida raqamli texnologiyalarni samarali foydalanish ko'plab hisob-kitoblarni tezda natijalarini chiqarish uchun, mijozlar bilan bo'ladigan turli operatsiyalarni tez va aniqlikda bajarish uchun, qarzdorlarning qarz miqdorini va vaqtini aniq xabardor qilib turish uchun, hamda moliyaviy hisobotlarni tayyorlashga sarflanadigan vaqtlarni tejash uchun yaxshi va samarali yo'l hisoblanadi. Buxgalteriya hisobidagi sun'iy intellekt avtomatlashtirish, samaradorlik va ma'lumotlar tahliliga e'tibor qaratadi, buxgalterlar esa moliyaviy boshqaruv va qarorlar qabul qilishda har tomonlama va shaxsiylashtirilgan yondashuvni ta'minlash uchun o'zlarining insoniy mulohazalari, moslashuvchanligi, muloqot qobiliyatlari va tanqidiy fikrlashlarini ta'minlaydilar. AI va inson tajribasining kombinatsiyasi yanada samarali va samarali buxgalteriya amaliyotini keltirib chiqarishi mumkin.

Buxgalteriya hisobi bilan sun'iy intellektning uyg'unlashuviga olib kelish uchun shart - sharoitlarni yaratish lozim. Avvalo, sun'iy intellektni yarata oladigan dasturchilar zarurdir, bu muammo esa borib Oliy ta'lim tizimiga borib taqaladi. Dasturlashga oid barcha ta'lim yo'nalishlari bo'yicha har bir universitetga yuqori malakali va yoshlarni IT texnologiyalariga qiziqishini oshiradigan mutaxassislarni

jalb qilish lozim. Iloji bo'lsa, chet el davlatlaridagi sun'iy intellekt sohasi bo'yicha mutaxassislar bilan bizning soha bo'yicha mutaxassislar o'zaro bilim almashishi maqsadga muvofiq. Sun'iy intellekt buxgalteriya hisobiga kirib kelishi uchun zarur resurslardan biri bu – kuchli tuzilmaga ega serverlardir. Sun'iy intellektning buxgalteriya hisobidagi faoliyati katta hajmli ma'lumotlar almashuvi, tez va sifatli ishlashi, internet aloqasiga ulana olishi bilan bog'liqligi serverlar zarurligining bitta sababidir.

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar:

1. <https://kreston.com/uz/ai-and-the-future-of-accountancy/>
2. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINI AVTOMATLASHTIRISH Uzakov Utkir Abdusattarovich Toshkent Xalqaro Moliyaviy Boshqaruv va Texnologiyalar Universiteti o'qituvchisi
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Sun%CA%BCiy_intellekt
4. The Impact of Artificial Intelligence on the Accounting Industry Huiquan Jin¹ Lei Jin² Chongxiao Qu² Changjun Fan^{2,*} Shuo Liu² Yongjin Zhang²
5. <http://kompy.info/toshkent-davlat-iqtisodiyot-universiteti-v2.html?page=108>
6. <https://azkurs.org/buxgalteriya-hisobidagi-avtomatlashtirilgan-axborot-tizimlari.html>
7. BUXGALTERIYA HISOBINING AXBOROT TIZIMLARI O'quv qo'llanma TOSHKENT “ IQTISOD -MOLIYA ” 2018 A.A. Karimov, Z.A. Muqumov, M.S. Tulayev, J.E. Kurbanbayev, SH.SH. Rahmonov